

ת"פ 13311/12/12 - מדינת ישראל נגד יוסף חרבט, א.י.ק.ו. הנדי בע"מ

בית משפט השלום ברמלה

ת"פ 13311-12-12 פרקליטות מחוז מרכז מיסוי וכלכלה נ' חרבט ואח'

בפני כבוד השופט הישום אבו שחאדה
מאשימה מדינת ישראל באמצעות פרקליטות מחוז מרכז מיסוי
וכלכלה על ידי עוה"ד יעל הרבסט

נגד
נאשמים

1. יוסף חרבט
2. א.י.ק.ו. הנדי בע"מ על ידי ב"כ עוה"ד ד"ר גיל עשת

החלטה

1. השאלה המשפטית שטעונה הכרעה היא האם מצב רפואי קשה של נאשם (אירוע מוחי, קושי בדיבור, חולשה בפלג גוף ימין, ריתוק לכיסא גלגלים, בעיות לב וסוכרת) עשוי להקים עבורו טענה של הגנה מן הצדק שתוביל לביטול כתב האישום וזאת בשל כך שמצבו הרפואי פוגע ביכולתו להתגונן כיאות כנגד כתב האישום?

כתב האישום

2. בחודש דצמבר 2012 הוגש כתב אישום כנגד הנאשם ואשר בהמשך תוקן וכיום מיוחסות לנאשם העבירות הבאות: 42 עבירות על סעיף 117(ב)(5) לחוק מס ערך מוסף התשל"ו - 1975 (להלן: **חוק מס ערך מוסף**), וזאת בגין ניכוי מס תשומות מבלי שיש לגביו מסמך כאמור בסעיף 38 לחוק מס ערך מוסף יחד עם סעיף 117(ב)(3) לחוק מס ערך מוסף; 42 עבירות על סעיף 117(ב)(8) לחוק מס ערך מוסף שעניינן שימוש במרמה או תחבולה לשם התחמקות ממס וזאת יחד עם סעיף 117(ב)(3) לחוק מס ערך מוסף; עבירה של השמטת הכנסה מתוך דו"ח לפי סעיף 220(1) לפקודת מס הכנסה [נוסח משולב] התשכ"א - 1961 (להלן: **פקודת מס הכנסה**); 4 עבירות של הכנה וקיום של פנקסי חשבונות ורשומות כוזבים לפי סעיף 220(4) לפקודת מס הכנסה; 4 עבירות של שימוש במרמה או תחבולה להשתמטות ממס לפי סעיף 220(5) לפקודת מס הכנסה; 3 עבירות של אי הגשת דו"ח במועד לפי סעיף 216(4) לפקודת מס הכנסה.

3. על פי עובדות כתב האישום, בין השנים 2007 ועד 2010 (להלן: **התקופה הרלוונטית לכתב האישום**) עסקה הנאשמת 2 (להלן: **הנאשמת**) בשיפוצי מבנים ותחזוקת מבנים. ביום 1.4.07 נרשמה הנאשמת כעוסק מורשה בתחום השיפוצים. בתקופה הרלוונטית לכתב האישום, היה הנאשם 1 (להלן:

עמוד 1

הנאשם מנהלה בפועל של הנאשמת והיה הרוח החיה שבה. כמו כן, הנאשם היה מורשה חתימה בחשבון הבנק העסקי של הנאשמת אשר התנהל בבנק דיסקונט סניף לוד.

4. בתקופה הרלוונטית לכתב האישום, הגישו הנאשמים 42 דו"חות למנהל מס ערך מוסף. בדו"חות התקופתיים שהגישו הנאשמים, זאת על מנת להגדיל במרמה את הוצאותיה של הנאשמת, ניכה הנאשם שלא כדין 88 חשבוניות מס שתמורתן לא בוצעה כל עבודה ולא ניתן שירות כלשהו בסך של 9,688,734 ₪ (להלן: **החשבוניות הכוזבות**), כאשר סכום המע"מ הגלום בחשבוניות הכוזבות הינו 1,299,692 ₪, והכל כמפורט בנספח א' לכתב האישום ובהתאם לחלוקת השנים שלהלן:

שנה	מספר דו"חות מע"מ	מספר החשבוניות הכוזבות	סכום החשבוניות הכוזבות ב-₪	סכום המע"מ שנוכה שלא כדין ב-₪
2007	5	19	2,340,693 ₪	314,111 ₪
2008	13	39	4,267,344 ₪	572,974 ₪
2009	12	25	2,628,297 ₪	360,207 ₪
2010	12	5	452,400 ₪	52,400 ₪
סה"כ	42	88	9,688,734 ₪	1,299,692 ₪

5. בנוסף, בדו"ח על הכנסות לשנת המס 2007 שהוגש לפקיד השומה ביום 30.11.08 הצהירו הנאשמים על מחזור בסך של 2,492,351 ₪ ועל הוצאות קבלני משנה בסך של 2,329,555 ₪. הנאשמים השמיטו מתוך הדו"ח הנ"ל הכנסה חייבת בסך של 2,329,555 ₪ על ידי הגדלה במרמה של הוצאות הנאשמת. כמו כן, הנאשמים לא הגישו לפקיד השומה, במועדו או בכלל, את הדו"חות השנתיים על הכנסותיה של הנאשמת לשנים 2008 - 2010.

מצבו הרפואי של הנאשם

6. הנאשם יליד שנת 1968 והעבירות המיוחסות לו בכתב האישום בוצעו לכאורה במהלך השנים 2007-2010. כתב האישום המקורי הוגש לבית המשפט בחודש דצמבר 2012. לאחר המועד לכאורה שבו בוצעו העבירות, חלה הידרדרות משמעותית במצבו הרפואי כדלקמן: הנאשם סבל מאירוע מוחי שהוביל לחולשה בפלג גוף ימין ולהפרעה בדיבור; הנאשם לקה במחלת הסוכרת וכן לקה בהתקף לב; לנאשם אין יכולת כיום לעמוד על רגליו ועקב כך מרותק לכיסא גלגלים.

7. הוגשה לעיוני חוות דעת מיום 1.6.14 שהוכנה בעניינו של הנאשם על ידי פרופסור הווארד עמיטל, מומחה לרפואה פנימית וראומטולוגיה (להלן: **פרופסור עמיטל**). חוות הדעת הוכנה על פי בקשתה של המאשימה והנאשם הסכים להיבדק על ידי פרופסור עמיטל. מחוות הדעת עולה שאומנם הנאשם לוקה בבעיה בדיבור עקב השיתוק החלקי שממנו סובל, אך עדיין ניתן להבינו. בנוסף, נקבע כי "מר חרבט מבין היטב את המקום והסביבה ומתקשר באופן סביר חרף הקושי הברור ביכולת ההבעה שלו". כמו כן,

פרופסור עמיטל קבע כי "אני סבור שקוגניטיבית מר חרבט שמור. לא התרשמתי מקוצר נשימה אשר מקשה עליו או מפריעה לו לדבר". ובהמשך נאמר:

1. הנני סבור שחרף נכותו, מר חרבט מסוגל לעמוד לדין בתנאי שיקבע מראש שמשך הדיונים בתיקו לא יעלו על שיעורים לכל היותר וזאת בשל קשיי הריכוז והקשיים הפיסיים שבהם תהליך זה יהיה כרוך. כמובן שיהיה על בית המשפט והפרקליטות לגלות סבלנות והבנה לאור קשיי הדיבור של מר חרבט בעת ניהול המשפט. אני סבור שהדבר ניתן לביצוע.

2. לאור מצבו הרפואי ונכותו הקשה, אני סבור שמר חרבט יוכל לשאת בעונש מאסר.

3. בגין העישון הכבד המתמשך בד בבד עם גורמי הסיכון הקרדיווסקולאריים האחרים אני סבור שיש יסוד איתן להניח שקיים חשש של ממש שמצב בריאותו של מר חרבט ילך ויתערער גם הלאה. מכאן שלוחה המלצה חד משמעית להפסקת עישון לאלתר."

טענות הנאשם

8. בית המשפט מינה לנאשם סנגור מטעם הסנגוריה הציבורית לייצגו בהליך שבפני והסנגוריה הציבורית מינתה את עו"ד ד"ר גיל עשת. מצבו הרפואי של הנאשם יוצר קושי עבורו להתייצב לדיונים בבית המשפט ובפועל הוא לא התייצב לרוב המכריע של הדיונים שהתקיימו עד כה. יודגש שטרם החל הליך שמיעת הראיות בתיק. בעת שהוצא כנגדו צו הבאה בעבר עקב היעדר התייצבות לאחר הדיונים, השוטר שהגיע לביתו של הנאשם לביצוע צו הבאה שלח מזכר לבית המשפט ובו תיאר את מצבו הרפואי של הנאשם, דבר שהקשה על עצם ביצוע הצו. בסופו של דבר, צו ההבאה לא בוצע. יתר על כן, הנאשם לא יכול להגיע למשרדו של סנגורו על מנת לעבור יחד עימו על חומר החקירה ולהכין את קו ההגנה הרלוונטי לכתב האישום. בנסיבות אלה, הסנגור נאלץ לנסוע לביתו של הנאשם על מנת להיפגש עימו ולעבור עימו על חומר החקירה.

9. בא כוח הנאשם הודיע לבית המשפט שהנאשם אינו מסכים שהדיונים, לרבות שמיעת הראיות, יתקיימו בהעדרו. המאשימה הצהירה לפרוטוקול שבנסיבות אלה תדאג לרכב מיוחד שמיועד להסעת אנשים עם מוגבלות, על חשבונה, יחד עם נהג מטעמה לשם הסעת הנאשם מביתו לבית המשפט וחזרה, וזאת בכל המועדים שבהם יתקיימו דיונים בתיק. לפיכך, נקבעו מספר מועדים לשמיעת הראיות אשר כל אחד מהדיונים נקבע למשך שיעורים בלבד, כפי שהומלץ על ידי הרופא מטעם המאשימה.

10. מדברי בא כוח הנאשם עלה שהוגשה בקשה מטעמו ליועץ המשפטי לממשלה לשקילת האפשרות לעכב את ההליכים בתיק וזאת לאור מצבו הרפואי הקשה של הנאשם ובקשה זו נדחתה. בהמשך, הוגשה בקשה שניה ליועץ המשפטי לממשלה לעיכוב ההליכים ואשר טרם נתקבלה בה החלטה. בא כוח הנאשם הגיש לבית המשפט מענה מפורט בכתב לכתב האישום וטען שיש לבטל את כתב האישום וזאת מהסיבות הבאות:

א. מצבו הבריאותי הקשה של הנאשם פוגע ביכולתו של הנאשם להתגונן במשפט כדבעי, וזאת לא כל שכן לאור היקף חומר החקירה הכולל ארבעה קרגלים, ביניהם הודעות של עשרות עדים ואלפי מסמכים חשבונאיים.

ב. מצבו הבריאותי הירוד של הנאשם משליך לשלילה על יכולתו של בא כוחו להעניק לו הגנה אפקטיבית.

ג. המשך ניהול ההליך הפלילי כנגד הנאשם פוגע בזכותו ל-"הליך הוגן" וזאת לאור יכולתו המוגבלת להתגונן, דבר שמחייב את ביטול כתב האישום מטעמים של צדק והגנות משפטית, וזאת לפי סעיף 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] התשמ"ב 1982 (להלן: **חוק סדר הדין הפלילי**).

ד. הטענה של "הגנה מן הצדק" איננה מצומצמת רק למקרים שבהם מדובר בהתנהגות פסולה מטעם רשות שלטונית והינה רחבה יותר וכוללת גם את האפשרות לבטל את כתב האישום משיקולים של הגינות משפטית וצדק.

ה. לחילופין, על בית המשפט לעשות שימוש ב-"סמכותו הטבועה" ולהורות על "עיכוב ההליכים" בתיק עד שיחול שיפור במצבו הבריאותי של הנאשם שיאפשר לו להתגונן כראוי כנגד האישומים המיוחסים לו.

ו. ודוק, בא כוח הנאשם הבהיר שאיננו טוען שמצבו הבריאותי של הנאשם עושה אותו לבלתי כשיר לעמוד לדין, כאמור בסעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי.

תגובת המאשימה לטענות הנאשם

11. המאשימה משיבה לטענות הנ"ל כדלקמן:

א. הסעד של ביטול כתב האישום מחמת הגנה מן הצדק יש לעשות בו שימוש במקרים חריגים

בלבד.

ב. הטענה של הגנה מן הצדק מצומצמת למקרים שבהם מדובר בהתנהגות נפסדת מטעם הרשות שהביאה לפגיעה בזכויות הנאשם ולא ניתן לעשות בה שימוש כאשר מדובר בבעיה אישית של הנאשם שנעוצה במצבו הבריאותי.

ג. המחוקק הגביל את סוגיית העדר הכשירות לעמוד לדין כעילה להפסקת ההליכים נגד נאשם למקרים מצומצמים שבהם העדר הכשירות נובעת ממחלת נפש או פיגור שכלי. על כן, לא ניתן להרחיב את העילות להפסקת ההליכים מחמת בעיות רפואיות אחרות שאינן מחלת נפש או פיגור שכלי.

ד. סעיף 132 לחוק סדר הדין הפלילי נותן מענה לנאשם שנמצא במצב רפואי רעוע על ידי מתן בידו האפשרות לבחור שלא להתייצב לדיונים בעניינו.

ה. בכל מקרה, מאחר והנאשם מעוניין להיות נוכח בדיונים בעניינו, המאשימה מסכימה לדאוג לרכב מיוחד, על חשבונה, להסעתו של הנאשם מביתו לבית המשפט ובחזרה בליווי נהג ועל הנאשם לדאוג למלווה מטעמו. בדרך זו, ישנו צמצום של הפגיעה האפשרית בזכויות הדיוניות של הנאשם.

העלאת טענת הגנה מן הצדק מקום שאין טענה של אי כשירות דיונית

12. סוגיית אי הכשירות הדיונית לעמוד לדין, מוסדרת בסעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי יחד עם סעיפים 15(א) ו-15(ב) לחוק טיפול בחולי נפש התשנ"א - 1991, לעניין חולי נפש, וכן סעיף 19ב לחוק הסעד (טיפול במפגרים) תשכ"ט - 1969, לעניין מפגרים.

13. בע"פ 3230/05 גולה נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (22.1.07) כבוד השופט לוי סיכם את הכללים המנחים בשאלת הכשירות הדיונית לעמוד לדין (פסקאות 10 ו-11 לפסק הדין):

א. התפיסה המונחת בבסיס סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי היא כי אין זה ראוי לנהל הליכים פלילים כנגד מי שלא מסוגל, בשל מצבו הנפשי או השכלי, להתגונן כראוי כנגד האשמות המיוחסות לו, להעריך את חומרתו, להבין את מצבו ולתקשר עם עורך הדין במטרה לקבל סיוע משפטי.

ב. על כן, קבע המחוקק כי ההליכים נגד נאשם שכזה יופסקו, וניתן יהיה לחדשם, על פי הוראתו של היועץ המשפטי לממשלה, לאחר שתחול הטבה במצבו.

ג. כדי להכריז על הפסקתם של הליכים פלייט המתנהלים כנגד נאשם, יש לעמוד בשני תנאים מצטברים. ראשית, יש לקבוע כי הוא אינו מסוגל לעמוד לדין. שנית, צריך שבית המשפט ישתכנע כי העדר מסוגלותו לעמוד לדין נובעת מאחת משתי חלופות: היותו חולה במחלת נפש או שהוכר כמפגר.

ד. במסגרת בחינת מסוגלותו של נאשם לעמוד לדין, בודק בית המשפט אם הוא מסוגל לתפקד כראוי כדי להתגונן נגד האשמה ולקחת חלק פעיל בהליך המשפטי, אם ירצה בכך, עניין המחייב להבין את פשרם של ההליכים המתנהלים כנגדו ויהיה מסוגל לייפות את כוחו של עורך דין שיפעל בשמו ולתקשר עימו.

14. במקרה שבפני, הנאשם אינו טוען שהוא סובל ממחלת נפש או מפיגור שכלי. כמו כן, הנאשם אינו טוען שאינו מסוגל לעמוד לדין. יתר על כן, לפי חוות הדעת של פרופסור עמיטל הנאשם אכן כשיר לעמוד לדין ומטעם ההגנה לא הוגשה חוות דעת נגדית סותרת. לפיכך, ברור שאין תחולה לסעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי על המקרה שבפני. בנסיבות אלה, הנאשם עותר לביטול כתב האישום מחמת הגנה מן הצדק, כאשר לטענתו בעיותיו הרפואיות, שאינן נובעות ממחלת נפש או פיגור, פוגעות ביכולתו להתגונן כיאות כנגד כתב האישום.

הגנה מן הצדק איננה מוגבלת להתנהגות נפסדת של הרשות

15. קיימת מחלוקת בין הצדדים אם הדוקטרינה של "הגנה מן הצדק" חלה רק במקרה שבו היתה התנהגות נפסדת מטעם הרשות שפגעה בזכויותיו של הנאשם, או שמא הדוקטרינה רחבה יותר ויכולה להכיל גם סיטואציות בהן לא היתה התנהגות נפסדת מטעם הרשות. התשובה למחלוקת זו מצויה בדבריו של כבוד השופט הנדל בפסקה 10 לפסק דינו ב-רע"פ 1201/12 קטיעי נ' מדינת ישראל (פורסם בבב"ס 9.1.14):

"הרף שנקבע בהלכה הפסוקה נע ממבחן של "התנהגות שערורייתית של הרשות" למבחן המתמקד בהבטחת הליך פלילי הוגן וצודק לנאשם. שינוי זה מאפשר להתחשב בפעולות שלא נבעו ממעשה הרשות אך עדיין פגעו בתחושת הצדק וההגינות בהליך. אף שנראה שעדיין ברוב המקרים תהא סוגיית ההגנה מן הצדק קשורה להתנהגות הרשות, כבר נפסק שאין לשלול אפשרות שהפגיעה בתחושת הצדק וההגינות תיוחס לנסיבות שאינן תלויות ברשויות כל עיקר אך המחייבות את המסקנה כי לא יהיה ניתן להבטיח לנאשם קיום משפט הוגן (עניין **בורוביץ**, 807). עמדה זו משתלבת עם סעיף 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי, לפיו מוקד הבדיקה מושם על שאלת הצדק וההגינות שבניהול ההליך הפלילי (השוו עניין **טגר**, פס' 115). לשון הסעיף אינה מחייבת כי הרשות תהא הגורם שפגע בהליך ואף אינה מעניקה משקל לזהות הגוף הפוגע. נוסח החוק שנבחר על ידי וועדת חוקה, חוק ומשפט מנחה אותנו לעמוד על קיומה של "**סתירה מהותית** לעקרונות הצדק וההגינות עקב קיומו של ההליך הפלילי" (ראו: הצעת חוק סדר הדין

הפלילי (תיקון מס' 51) (הגנה מן הצדק), בעמ' 138).

(ההדגשה במקור)

16. עינינו הרואות כי טענת ההגנה מן הצדק היא מספיק רחבה על מנת לכלול בתוכה גם מקרים שבהם ניהול המשפט יש בו כדי לפגוע בתחושת הצדק וההגינות, וזאת גם אם הפגיעה בתחושת הצדק וההגינות נובעת מנסיבות שאינן תלויות ברשות.

מבחן "הוגנות ההליך"

17. משמצאנו שטענת ההגנה מן הצדק עשויה להתקיים גם אם לא מדובר בהתנהגות נפסדת של הרשות שפגעה בזכויותיו של הנאשם בהליך הפלילי, יש לבחון את השאלה המרכזית שמתעוררת בפניי והיא האם מצב רפואי קשה של נאשם עשוי להקים עבורו טענה של הגנה מן הצדק שתביא לביטול כתב האישום כנגדו, וזאת על אף קיומה של חוות דעת רפואית שלפיה הוא כשיר לעמוד לדין? האם עצם הקביעה בחוות הדעת הרפואית לפיה הנאשם כשיר לעמוד לדין, כאשר קביעה זו לא נסתרה, שוללת מניה וביה את טענת ההגנה מן הצדק, יהיה מצבו הרפואי קשה ככל שיהיה? או שמא, עדיין קיים מקום לקבלת הטענה של הגנה מן הצדק והדבר יוכרע לפי מידת החרפות והקיצוניות של הסיבוכים הרפואיים מהם סובל הנאשם?

18. לדעתי, התשובה לשאלה שבפני צריכה להיות מוכרעת על פי מבחן "הוגנות ההליך". הנאשם טוען שמצבו הרפואי הקשה פוגע ביכולתו להתגונן כדבעי כנגד האישומים כנגדו ולכן הדבר גורם לכך שלא יזכה ל-"הליך הוגן". מקובלת עליי טענתו העקרונית של הנאשם שאם יחול כרסום ב-"הוגנות ההליך", בשל מצבו הרפואי, אזי, יהיה זה מנוגד לעקרונות של צדק והגינות משפטית שכתב האישום ימשיך לעמוד בעינו. עם זאת, לא שוכנעתי שמבחינה קונקרטית כך הם פני הדברים.

19. ברור וידוע הוא שנאשמים הם שונים ביכולותיהם הקוגניטיביות, הנפשיות והפיזיולוגיות. עצם העובדה שנאשם סובל מ-"מגבלה" כלשהי, בין קוגניטיבית ובין נפשית ובין אחרת ומגבלה זו מצרה את צעדיו ואת תפקודו, איננה עושה את ההליך הפלילי שמתנהל כנגדו ל-"בלתי הוגן". במצבים שבהם קיימת "מסוגלות לעמוד לדין" במובן זה שהנאשם יכול להיעזר בסנגור, מסוגל להבין את תפקידי השופט, התובע והסנגור, מסוגל להבין את הראיות כנגדו, מסוגל להעיד להגנתו, על אף מגבלותיו, די בכך על מנת שההליך הפלילי ימשיך כסדרו.

20. "מגבלה" של נאשם שנמצא כשיר לעמוד לדין ועלולה לפגוע ביכולתו להתגונן כנגד הליך פלילי שמתנהל כנגדו, יכולה ללבוש צורות שונות: מחלת נפש; הפרעה נפשית אחרת שאינה מגיעה לכדי מחלת נפש; פיגור שכלי; אינטליגנציה נמוכה ביותר שאיננה מגיעה לכדי פיגור שכלי; מגבלת שפה בשל

העדר ידיעה או שליטה חלקית בשפת ההתדיינות בבית המשפט; בעיה חריפה של הפרעת קשב וריכוז שמונעת ממנו להישאר מרוכז במהלך הדיון לפרק זמן ממושך, דבר שמקשה עליו להבין את כל מהלך הדיון; קטינות, על כל המשתמע מכך מבחינת העדר בשלות רגשית, שכלית ונפשית; מגבלת ניידות בשל היות הנאשם מרותק לכיסא גלגלים; מגבלה הנובעת מהפרעה בדיבור בשל מחלה או גמגום קשה; נאשם חירש או אילם; מגבלה הנובעת מהעדר ייצוג משפטי; ועוד. כל האפשרויות שצוינו, יקראו להלן למען הקיצור: "**מגבלה**". לעיתים נאשם עלול לסבול ממספר מגבלות בו-זמנית (למשל, גם קטין וגם עם פיגור).

21. ההליך הפלילי יכול להתנהל, חרף קיומה של מגבלה, מבלי שתיפגע "הוגנות ההליך". בסופו של דבר, הגישה המקובלת היא שעל הרשויות השונות ועל בית המשפט לצמצם עד המינימום האפשרי את הפגיעה הפוטנציאלית בזכויותיו של הנאשם, בשל המגבלה שממנה הוא סובל, וזאת על מנת לשמור על טוהר ההליך המשפטי והוגנותו. אביא מספר דוגמאות למען ההמחשה:

א. נאשם הסובל ממגבלה שכלית או נפשית: ברור וגלוי לעין שנאשם שנמצא כשיר לעמוד לדיון, אך סובל ממגבלה שכלית או נפשית, נמצא בעמדת הבנה פחות טובה של ההליך המשפטי שמתנהל כנגדו לעומת נאשם שבריא בשכלו ובנפשו. קיים פער מובנה בין שני סוגי הנאשמים. הדרך לצמצם את הפער המובנה בין השניים הוא על ידי יצירת אמצעים פרוצדוראליים המותאמים למגבלה השכלית או הנפשית. בדיוק לשם כך נחקק חוק הליכי חקירה והעדה (התאמה לאנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית) התשס"ו - 2005 שיוצר "אמצעי התאמה" בדמות תיעוד חזותי של חקירתו של אדם עם מוגבלות שכלית או נפשית וכן חקירתו על ידי חוקר מיוחד שעבר הכשרה מתאימה לחקירתם של אנשים עם מוגבלות.

ב. נאשם בעל אינטליגנציה נמוכה: נאשם בעל אינטליגנציה גבוהה הוא באופן אינהרנטי בעמדה טובה יותר בנוגע להליך המשפטי המתנהל כנגדו לעומת נאשם הסובל מאינטליגנציה נמוכה ביותר וזאת בכל המישורים שלהלן: היכולת להבין את הראיות, לעבד אותן, להעיד בצורה רהוטה וקולחת ובכך להגביר את סיכויי להותיר רושם חיובי על בית המשפט וכן לכלכל את צעדיו אם להגיע להסדר טיעון, או לא. יחד עם זאת, עצם העובדה שקיים פער ברמת האינטליגנציה שבין נאשמים שונים, איננה עושה את משפטו של הנאשם עם האינטליגנציה הנמוכה, ל-"לא הוגן". ב-ע"פ 3230/05 **גולה נ'** **מדינת ישראל** [פורסם בנבו] (22.1.07) כבוד השופט לוי קבע בפסקאות 10 - 11 כדלקמן:

1.ב. מסוגלותו של נאשם להתמצא בהליך המשפטי אינה כוללת דרישה להיותו בעל רמת אינטליגנציה כזו שתאפשר לנהל את הגנתו באופן עצמאי או להבין את פרטי פרטיו של ההליך. גם אדם בריא, שאינו משפטן, עלול להתקשות להבין את ההליך על בוריו ויאלץ להיעזר בשירותיו של סגור.

2.ב. יתכנו מקרים של נאשמים שמנת המשכל שלהם איננה גבוהה במיוחד והם יתקשו

להבין את ההליכים המשפטיים המתנהלים כנגדם, אך אין זו סיבה לפטור אותם מעצם קיום ההליכים נגדם. תוצאה כזו אינה משרתת מטרה ראויה והיא תפגע גם באמון הציבור במערכת המשפטית אם עבריינים ישלחו לחופשי רק משום שתבונתם מוגבלת והם מתקשים ואולי אף אינם מסוגלים להבין את ההליכים נגדם.

3.ב. רמת אינטליגנציה נמוכה לא בהכרח מאיינת את יכולתו של הנאשם להבין את ההליך המשפטי ולתקשר עם סגורו.

ג. נאשם קטין: ברי שאדם בגיר בן 30 שנה נמצא באופן אינהרנטי בעמדה טובה יותר להבין את ההליך הפלילי שמתנהל כנגדו מקטין בן 12 שנים. קיים פער ברור ובולט בין השניים ברמת הבשלות השכלית, הנפשית והרגשית. עם זאת, העובדה שמתנהלים הליכים פליליים בבתי המשפט נגד קטינים בני 12 שנים, שהינו גיל תחילת האחריות הפלילית, איננו עושה את ההליך בעניינם, באופן אוטומטי, ל-"בלתי הוגן". המחוקק ובתי המשפט התאימו את ההליך הפלילי ל-"מגבלת" קטינותו של הנאשם וזאת באמצעות הוראותיו של חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) התשל"א - 1971.

ד. נאשם שאינו דובר את שפת ההתדיינות בבית המשפט: נאשם שדובר את השפה שבה מתנהלים הדיונים בבית המשפט ושולט בה היטב, הינו באופן אינהרנטי בעמדה דיונית עדיפה יותר לעומת נאשם שלא דובר את השפה או שולט בה באופן חלקי בלבד, וזאת בכל שלבי המשפט מהחקירה ועד גזר הדין. המחוקק ובתי המשפט מצאו דרכים לצמצם את "חוסר ההוגנות" שבניהול משפט כנגד נאשם ששפת ההתדיינות בבית המשפט איננה שגורה בפיו, וזאת על ידי אימוץ אמצעים פרוצדוראליים שונים שאמורים לפצותו על אי ידיעת השפה, או שליטה חלקית בה. הדבר נעשה על ידי הוראותיו של חוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים) התשס"ב - 2002, שמחייב חקירתו בשפתו ותיעוד חזותי של החקירה. בנוסף, בהגיעו לבית המשפט, מתמנה עבורו סגור שדובר את שפתו והדיונים מתקיימים בנוכחות מתורגמן השולט הן בשפתו של הנאשם והן בשפת ההתדיינות. בדרך זו, ישנה אלימינציה של רכיב "חוסר ההוגנות" בניהול המשפט שנובע מה-"מגבלה" של השפה.

ה. נאשם שאינו מיוצג: נאשם שמיוצג כדבעי על ידי סגור הינו בעמדת הגנה טובה יותר כנגד ההליך הפלילי לעומת נאשם שלא מיוצג כלל. יחד עם זאת, נאשם שבוחר לייצג את עצמו ובמודע מסרב לקבל ייצוג על ידי הסנגוריה הציבורית (כגון משתלח בעורכי הדין מטעמים ומביע אי אמון כלפי מוסד הסנגוריה הציבורית), בית המשפט יאפשר לו לייצג את עצמו, אך יצמצם למינימום האפשרי כל פגיעה ב-"הוגנות ההליך" על ידי הקפדה יתרה על זכויותיו הדיוניות והמהותיות של הנאשם. הווה אומר, בית המשפט ישמש לו כ-"מעין סגור". העובדה שההליך הפלילי התנהל ללא ייצוג משפטי, איננה מובילה למסקנה האוטומטית שההליך היה "לא הוגן". אם בסוף המשפט תינתן הכרעת דין מרשיעה, הרי שניתנה כדין, ואם ניתן גזר דין הכולל מאסר בפועל למספר שנים, הרי שגם הוא ניתן כדין. לדוגמאות בפסיקה ראו: ע"פ 740/12 **מדינת ישראל נ' ברסקי** [פורסם בבנו] (21.7.14) פסקאות 21-24 לפסק דינו של כבוד השופט מלצר; ע"פ 8347/13 **פלוני נ' מדינת ישראל**

[פורסם בנבו] (19.2.14) פסקה 3 להחלטתה של כבוד הרשמת ליאת בנמלך.

22. ישאל השואל, האם "אמצעי ההתאמה" השונים שנוצרו על ידי המחוקק ובתי המשפט עבור נאשמים עם "מגבלה" כלשהי, יש בהם בכדי לסגור באופן מלא והרמטי את הפער האינהרנטי בין נאשמים שסובלים מ-"מגבלה" לבין אלה שלא. ברור שהתשובה לכך היא שלילית. הנאשם עם "הפיגור השכלי" לא יהפוך לבעל מנת משכל בתחום הנורמה מעצם כך שנחקר על ידי חוקר מיוחד בעל הכשרה לחקירת אנשים הסובלים מפיגור. כך גם הנאשם עם מגבלת השפה לא ירכוש את שפת ההתדיינות בבית המשפט ולא ישלוט בכל דקויותיה מעצם נוכחות מתורגמן באולם. כך גם נאשם קטין לא יהפוך בתום ההליך המשפטי בעניינו לבעל בגרות נפשית, מנטאלית ורגשית ששוות ערך לזו של אדם בגיר, וזאת מעצם כך שעניינו התנהל בבית המשפט לנוער על פי כל כללי הפרוצדורה המקובלים בערכאה זו.

23. תכליתם של "אמצעי ההתאמה" הפרוצדוראליים האמורים היא להסיר את רכיב "חוסר ההוגנות" שעלול להתקיים בשל "מגבלה" מסוימת שממנה סובל הנאשם. הא ותו לא.

המצב באנגליה: טענות נגד "הוגנות ההליך" על ידי נאשמים עם "מגבלה"

24. מן הראוי לציין שהנאשם לא הציג בפניי פסק דין או החלטה של בית משפט בישראל שבהם נקבע במפורש שמצב רפואי קשה של נאשם שנמצא מסוגל לעמוד לדין עשוי להקים עבורו טענה של הגנה מן הצדק שתוביל לביטול כתב האישום. באותה מידה, המאשימה לא הציגה בפניי פסק דין או החלטה של בית משפט בישראל שבהם נטענה טענה זו והיא נדחתה. כמו כן, לא מצאתי פסיקה בישראל שבה נדונה סוגיה זו. בנסיבות אלה, על מנת לראות את הדברים מפרספקטיבה רחבה מן הראוי להיזקק למשפט המשווה. אתמקד בדין האנגלי וזאת כמקור להשראה, כאשר ההכרעה, כמובן, תיעשה על פי המשפט הישראלי.

25. הדוקטרינה המקבילה בדין האנגלי לדוקטרינת "ההגנה מן הצדק" שבדין הישראלי, שעם קבלתה על ידי בית המשפט תוביל לביטול כתב האישום כנגד הנאשם, נקראת **abuse of process**. בפסק הדין בעניין **Antoine v R** [2014] EWCA Crim 1971 (להלן: **Antoine**), בית המשפט לערעורים (Court of Appeal) סיכם את ההלכה בעניין זה בפסקה 20 לפסק הדין:

It is well established that a stay for an abuse of the process of the court"
:-may be imposed in either of the following circumstances

i) that a fair trial is impossible)

ii) that the continued prosecution offends the court's sense of justice and)
propriety or public confidence in the criminal justice system would be
".undermined by the trial

26. יוצא מכך, שעל פי הדין האנגלי, הדוקטרינה של **abuse of process** תחול באחד משני מצבים חלופיים: ראשית, במצב הדברים הנתון יהיה זה בלתי אפשרי לקיים משפט הוגן; או, שנית, שהמשך ההליכים ואי ביטול כתב האישום יפגעו בתחושת הצדק וההגינות או באמון הציבור במערכת המשפט הפלילי. הפרמטרים הנ"ל עשויים להיות חופפים או עשויים להתקיים בנפרד. הדעה המקובלת היא שכל מקרה יבחן לגופו (**Antoine**, פסקה 20).

27. יתר על כן, בסעיף 6(1) לאמנה האירופית לזכויות אדם (להלן: **האמנה**), שאומצה אל תוך הדין הפנימי באנגליה מכח חקיקה, נקבעה זכותם של נאשמים בהליך פלילי ל-"הליך הוגן" (fair trial). כמו כן, פסיקתו של בית המשפט האירופי לזכויות אדם, שמשמש כערכאת ערעור על פסיקתם של הערכאות הגבוהות ביותר של המדינות שהן צד לאמנה, היא בעלת מעמד מחייב בתוך הדין הפנימי באנגליה ובתי המשפט מחויבים לפסוק על פיה. לדיון באופן קליטתם של האמנה ושל פסיקתו של בית המשפט האירופי לזכויות אדם (שמקום מושבו בשטרסבורג בצרפת), אל תוך הדין האנגלי, ראו בהרחבה :

[Archbold **Criminal Pleading, Evidence and Practice** [2014

.P.J. Richardson, ed., Sweet and Maxwell) pp. 1803 - 1811]

28. אביא להלן שלושה פסקי דין מהמשפט האנגלי שבהם היה מדובר בנאשמים שנמצאו כשירים לעמוד לדין. נאשמים אלה טענו כי "מגבלה" שממנה סבלו פגעה ביכולתם להתגונן כיאות כנגד כתב אישום שהוגש כנגדם ולכן מקימה עבורם טענה של **abuse of process** שתוביל לביטול כתב האישום, וזאת בשל כך שאותה "מגבלה" עלולה לפגוע בזכותם להליך הוגן.

29. פסק הדין הראשון שאדון בוא הוא:

TP v West London Youth Court [2005] EWHC 2583 Admin (להלן: **TP**)

בפסק דין **TP**, היה מדובר בקטין שהוגש נגדו כתב אישום לבית המשפט לנוער ואשר כולל שני אישומים, אישום ראשון בעבירת שוד ואישום שני בעבירת ניסיון שוד. הנאשם היה בן 15 שנים עם מנת משכל נמוכה ביותר ששוות ערך למנת המשכל של ילד בן 8 שנים. למרות מנת המשכל הנמוכה של הנאשם, לא היתה מחלוקת שהוא כשיר לעמוד לדין (fit to plead). עם זאת, בא כוחו טען שמנת המשכל הנמוכה של הנאשם, איננה מאפשרת לו להתגונן כיאות כנגד כתב האישום ובשל כך נפגעת זכותו להליך הוגן לפי סעיף 6(1) לאמנה, דבר המקים טענה של **abuse of process** שמכוחה יש לבטל את כתב האישום. בית המשפט דחה את הטענה ולאחר שסקר את הפסיקה של בית המשפט האירופי לזכויות אדם ואת הפסיקה של הערכאות השונות באנגליה, סיכם את ההלכה הנוהגת בעניין היחס שבין ה-"מגבלה" (מנת המשכל הנמוכה) שבעטייה יהיה לנאשם קושי להתגונן כנגד כתב האישום לבין "הוגנות ההליך". הבדיקה אם נפגעה זכותו של הנאשם להליך הוגן תיעשה על פי שני מבחנים מרכזיים: ראשית, מבחן **ההשתתפות האפקטיבית** (effective participation) (פסקה 11 לפסק הדין); שנית,

מבחן ההתאמה הפרוצדוראלית (procedural adaptation) (פסקה 27 לפסק הדין).

30. מדובר בשני מבחנים שהינם שלובים אחד בשני. מבחן ה-"השתתפות האפקטיבית" מטרתו לבחון אם הנאשם מסוגל להשתתף באופן אפקטיבי במשפט, חרף המגבלה שממנה סובל וזאת כאינדיקציה להוגנות ההליך. מבחן זה בוחן את הדברים הבאים: יכולתו של נאשם להיות נוכח במשפט; יכולתו להבין בקווים כלליים את ההליך המשפטי, לרבות הסיכון שיוטל עליו עונש, ומה סוגו ומה היא מידתו של אותו עונש; שהנאשם מסוגל לעקוב אחר הדברים שנאמרים במהלך המשפט על ידי הסנגור, התובע, שופט והעדים; להיות מסוגל להסביר לבא כוחו את גרסתו לאירוע נשוא כתב האישום; להיות מסוגל להצביע על נקודות עובדתיות שאין הוא מסכים להן (פסקאות 10 ו-11 לפסק הדין).

31. למען השלמת התמונה יצוין כי מבחן "ההשתתפות האפקטיבית" שנעשה בו שימוש לצורך בדיקת שאלת "הוגנות ההליך" לגבי נאשם שנמצא כשיר לעמוד לדין, הוא מאוד דומה במהותו למבחן ה-"מסוגלות לעמוד לדין" (fitness to plead), שנ ג דין האנגלי. מבחן ה-"מסוגלות לעמוד לדין" שנהוג באנגליה, הוא מאוד דומה למבחן שנהוג בישראל, קרי, שעל בית המשפט לבחון, על פי ראיות רפואיות שמובאות בפניו, האם הנאשם מסוגל להשיב לכתב האישום, להבין את מהלך הדיונים, להיוועץ בעורך דינו ולהנחותו בהתאם וכן להבין את הראיות כנגדו. להגדרת רכיביו של מבחן ה-"מסוגלות לעמוד לדין" בדין האנגלי ראו פסקאות 1 ו-2 לפסק הדין בענין: **Wells v R** [2015] EWCA Crim 2.

32. מבחן ה-"ההתאמה הפרוצדוראלית" משמעו שעל בית המשפט לנסות להתאים את ההתנהלות הדיונית למגבלה של הנאשם ובדרך זו לאפשר לו להשתתף באופן אפקטיבי בהליך (פסקה 14 לפסק הדין). בפסק דין **TP**, נקבע שהדבר אכן נעשה וזאת מהסיבות הבאות (פסקה 26 לפסק הדין):

א. ההליך התקיים בבית משפט לנוער שהינה ערכאה מיוחדת שכוללת שופט, עובדים סוציאליים ועורכי דין בעלי הכשרה מיוחדת לטפל בקטינים ולפשט עבורם את משמעות ההליך שמתנהל כנגדם (פסקאות 11 ו-27 לפסק הדין)

ב. בהליך נעשה שימוש בשפה פשוטה ומדויקת בעת פנייה לנאשם ובעת הפניית שאלות אליו בעת חקירתו בחקירה נגדית.

ג. נערכו מעקב ובדיקה מעת לעת אם הנאשם המבין את אשר נאמר ונעשה במשפט.

ד. בשל הקושי של הנאשם לשמור על ריכוז ממושך ורציף במשפט, נעשו הפסקות בדיון מעת לעת.

ה. ניתן הסבר שוטף לנאשם על המתרחש בדיון, לרבות נוסח כתב האישום, הראיות ותוצאות ההליך.

33. כמו כן, בפסק דין **TP** נקבע שהסעד של ביטול כתב האישום בטענה של פגיעה בהוגנות ההליך הוא בגדר החריג ולא הכלל וכל עוד ניתן לרפא את הפגיעה האמורה בכללי פרוצדורה מתאימים, אין מקום לבטל את כתב האישום (פסקה 14 לפסק הדין).

34. פסק הדין השני שרלוונטי לעניינו הוא **R v Cox** [2012] EWCA 549 שניתן על ידי בית המשפט לערעורים (להלן: **Cox**). כאן היה מדובר בנאשם בגיר שהורשע בביצוע עבירת אינוס של יצאנית. הנאשם סבל מבעיות פסיכיאטריות קשות ואף על פי כן, לאחר שמיעת ראיות לגבי מצבו הנפשי, נקבע שעדיין קיימת אצלו הבנה בסיסית הנחוצה להליך הפלילי ולפיכך נקבע שהוא כשיר לעמוד לדין. שאלת כשירותו לעמוד לדין לא היתה במחלוקת בין הצדדים. יחד עם זאת, הסנגור טען שיש לבטל את ההליכים כנגד הנאשם לאור החשש שלקיוותיו הנפשיות מונעות ממנו את היכולת להתגונן כיאות נגד כתב האישום ובשל כך, נפגעת זכותו להליך הוגן לפי סעיף 6(1) לאמנה. טענה זו נדחתה ונקבע שהנאשם מסוגל להשתתף באופן אפקטיבי במשפט לאור ההתאמות הפרוצדוראליות הבאות שנעשו במיוחד עבורו במהלך המשפט (פסקאות 21 - 23 ופסקה 27 לפסק הדין):

א. שמיעת הראיות נעשתה על פני פרקי זמן קצרים. אחרי שמיעה של כל מקטע ראיות נערכה הפסקה של עשרים דקות על מנת לאפשר לנאשם לנוח וכדי שבא כוחו יסביר לו, לפי קצב ההבנה של הנאשם, את אשר התרחש בדיון.

ב. שמיעת הראיות נעשתה בדרך של שאלות ממוקדות שנוסחו לעדים בלשון פשוטה ולא מורכבת וזאת על מנת להקל על הנאשם להבין את אשר נאמר.

ג. העדים התבקשו לענות לשאלות בחקירה ראשית ונגדית בשפה פשוטה ובמשפטים קצרים.

ד. לנאשם היתה הפרעה בדיבור ולכן המושבעים נתבקשו להאזין לקלטות שתיעדו את האמרות שנגבו ממנו במשטרה, לפני הדיונים בבית המשפט, כדי שיוכלו להתרגל לסגנון הדיבור שלו ולדרך יוצאת הדופן בה הוא נוהג להתנסח. בנוסף, בשל סגנון הדיבור של הנאשם, יש צורך להתרכז היטב בדבריו על מנת להבין את הדברים שהוא אומר.

ה. הנאשם היה מסוגל להאזין למשפטים פשוטים ולהבין אותם והיה מסוגל להתרכז בנאמר לפרקי זמן קצרים בלבד, ומכאן גם הצורך בהפסקות שונות במהלך המשפט.

35. כמו כן, בפסקה 29 לפסק דין **Cox** נאמרו הדברים הבאים שהם טובים ונכונים לגבי נאשמים ועדים

כאחד, שסובלים מלקויות בדיבור או בהבעה:

It can, after all, sometimes be overlooked that as part of their general" responsibilities judges are expected to deal with specific communication problems faced by any defendant or any individual witness (whether a witness for the prosecution or the defence) as part and parcel of their ordinary control of the judicial process. When necessary, the processes have to be adapted to ensure that a particular individual is not disadvantaged as a result of personal "difficulties, whatever form they may take

36. יוצא מכך, שכאשר מדובר בנאשם שסובל מהפרעה בדיבור או לקות בתקשורת או ביכולת ההבעה, מוטלת חובה על בית המשפט להתאים את אופן ניהול הדיון לצרכיו של הנאשם על מנת שמגבלה זו לא תעמוד לו לרועץ.

37. פסק הדין השלישי שאדון בו הוא :

The Serious Organised Crime Agency v Mullan [2011] NIQB 55

פסק הדין ניתן על ידי בית המשפט הגבוה (High Court) של אזור צפון אירלנד (שבו חל הדין האנגלי, בשינויים המחויבים). במקרה זה התנהל הליך של חילוט רכוש השייך למשיב ואשר הואשם בביצוע עבירות מרמה בהיקף נרחב כלפי רשויות המכס וכי השיג את רכושו מהעבירות שביצע. הליך החילוט הוא בעיקרו הליך אזרחי שמתנהל במקביל להליך הפלילי. הנאשם טען שלאור מצבו הרפואי הקשה, יש לבטל את ההליכים כנגדו הואיל ומצבו הרפואי מונע ממנו להשתתף באופן פעיל במשפט ולכן נפגעת זכותו להליך הוגן לפי סעיף 6(1) לאמנה. הטענה נדחתה תוך הפנייה לפסיקה קודמת במשפט האנגלי. בפסקה 9 לפסק הדין נאמרו הדברים הבאים:

"I do not accept that the defendant's medical condition is a basis for staying" the proceedings. There are of course detailed procedures in place governing the representation of persons under a disability or mentally incapacitated. But the inability to give instructions due to an underlying medical condition does not in my view constitute a basis for staying proceedings on the ground that to continue with them would be a breach of Article 6(1) or Article 1 of the First Protocol. Persons appearing before a court under a perceived disadvantage or disability may require a court to consider taking reasonable mitigating measures to enhance an individual's participation in the trial process. But the novel convention that the inability to give instructions due to an underlying

medical condition must, in present circumstances, lead to a stay, is
"unsupported by authority and is unsound in principle".

38. לסיכום, ההלכה הנוהגת בדין האנגלי היא שכאשר מדובר בנאשם שהינו כשיר לעמוד לדין, אך סובל מ-"מגבלה", מכל מין וסוג, שעלולה לכרסם בזכותו להליך הוגן, אין לבטל את ההליכים כנגדו וזאת מקום שניתן להבטיח לו השתתפות אפקטיבית במהלך המשפט על ידי ביצוע התאמות פרוצדוראליות שרלבנטיות למגבלה שממנה סובל.

הטענה של הגנה מן הצדק : מן הכלל אל הפרט

39. נחזור לענייננו. הנאשם שבפני מסוגל לעמוד לדין, הווה אומר, אין מחלוקת שהוא מסוגל להיוועץ עם בא כוחו ולהיעזר בו בניהול הגנתו, הוא מסוגל להבין את הראיות כנגדו, הוא מסוגל לתקשר עם הסביבה, וכן מסוגל להבין את ההליך הפלילי ותוצאותיו. הנאשם שבפני סובל מ-"מגבלות שונות". נבחן כעת את סוג המגבלות שמהן סובל הנאשם על מנת לראות כיצד ניתן לצמצם, עד המינימום האפשרי, את הפגיעה בהוגנות ההליך בשל המגבלות. ניתן להבטיח את "ההשתתפות האפקטיבית" (effective participation) של הנאשם במשפט באמצעות "התאמה פרוצדוראלית" למצבו (procedural adaptation). ואבהיר:

א. מוגבלות בניידות: הנאשם מרותק לכיסא גלגלים ואינו יכול להגיע לבית המשפט בכוחות עצמו. בעיה זו נפתרה מעצם כך שהמאשימה הסכימה להעמיד, על חשבונה, רכב שמותאם לאנשים עם מוגבלות, בליווי נהג, שיביאו לכל הדיונים בבית המשפט, מביתו ובחזרה.

ב. מוגבלות בזמן הנוכחות בבית המשפט: על פי חוות הדעת של פרופסור עמיטל, הנאשם יכול להיות נוכח בדיון בבית המשפט לפרק זמן שלא יעלה על שתיים בכל פעם. בנסיבות אלה, כל מועדי ההוכחות שנקבעו בתיק נקבעו בין השעות 09:00 לשעה 11:00. בנוסף, ככל שהנאשם ירגיש שישנו צורך בהפסקות במהלך המשפט הדבר יעשה וייקבע מנגנון הפסקות מתאים על פי התרשמותו של בית המשפט מהנאשם.

ג. לנאשם בעיה בדיבור: חרף בעיית הדיבור שנובעת מהשיתוק בפלג גוף ימין, מחוות דעתו של פרופסור עמיטל עולה שניתן להבין את דבריו של הנאשם אך דרושה סבלנות לשמוע את דבריו. על כן, בית המשפט והצדדים יגלו את כל הסבלנות הנחוצה בעת שהנאשם יבקש לומר את דברו במהלך הדיונים או בעת שיעלה להעיד.

40. בנוסף, לנאשם מונה סנגור לייצגו מטעם הסנגוריה הציבורית. כמו כן, מחוות הדעת של פרופ' עמיטל נאמר שהנאשם "שמור" מבחינה קוגניטיבית. בנסיבות אלה, לא התרשמתי שקיימת פגיעה ב-"הוגנות

ההליך" ולכן אין בסיס לטענה שעצם ניהול ההליך המשפטי כנגד הנאשם, יש בו בכדי לפגוע בתחושת הצדק וההגנות.

41. אשר על כן, הטענה של הגנה מן הצדק, נדחת.

טענת הנאשם שעל בית המשפט להורות על "עיכוב ההליכים" בתיק

42. בא כוח הנאשם טען, כטענה חלופית לטענה של הגנה מן הצדק, שעל בית המשפט לעשות שימוש ב-"סמכותו הטבועה" ולהורות על "עיכוב ההליכים" בתיק, וזאת מאותו נימוק בדיוק שלטענתו מצדיקים את ביטול כתב האישום מחמת "הגנה מן הצדק" (מצבו הרפואי של הנאשם שפוגע ביכולתו להתגונן כדבעי). משנדחתה הטענה של הגנה מן הצדק המבוססת על מצבו הרפואי של הנאשם והפגיעה ביכולתו להתגונן במשפט, נופלת גם הטענה שיש להורות על "עיכוב ההליכים" בשל אותו נימוק. בנסיבות אלה, לא מצאתי צורך לדון בשאלה המשפטית אם לבית המשפט אכן קיימת "סמכות טבועה" להורות על "עיכוב ההליכים" בתיק פלילי, או לא, וזאת כסמכות מקבילה לסמכותו של היועץ המשפטי לממשלה לפי סעיף 231 לחוק סדר הדין הפלילי.

43. כידוע, הלכה פסוקה היא שהערכאה הדיונית בהליך הפלילי מוסמכת לבצע ביקורת שיפוטית מנהלית על החלטה להעמיד נאשם לדין (בג"צ 9131/05 **ניר עם כהן יעקב אגודה שיתופית חקלאית בע"מ נ' מדינת ישראל - משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה** [פורסם בנבו] (6.2.06)). בא כוח הנאשם לא הבהיר אם הוא מבקש שערכאה זו תבצע ביקורת שיפוטית מנהלית על החלטתו של היועץ המשפטי לממשלה לדחות את בקשת הנאשם לעכב את ההליכים בתיק, או לא. מכל מקום, יוזכר שהלכה פסוקה היא כי התערבותו של בית המשפט בהחלטתו של היועץ המשפטי לממשלה שלא לעכב את ההליכים בהליך פלילי, תיעשה במשורה והיא מוגבלת לאותם מקרים בהם ההחלטה לוקה בחוסר סבירות קיצוני או בעיוות מהותי (בג"צ 96/13 **טווקולי נ' המשנה ליועץ המשפטי** [פורסם בנבו] (06.1.13)).

44. בסעיף 7 להנחיות היועץ המשפטי לממשלה בעניין "עיכוב הליכים בעבירות פיסקאליות וכלכליות", הנחיה מספר 4.3031 (מעודכנת ליום 1.12.02) פורטו השיקולים בעד ונגד עיכוב הליכים בתיקים פלילים שדנים בעבירות מס. מצד אחד, מצב בריאותי קשה יכול לשמש כשיקול בעד עיכוב ההליכים (סעיף 7.1(ג) להנחיות). מצד שני, ביצוע עבירות מס מהותיות המלוות בכוונה להתחמק ממס, מהווה שיקול נגד עיכוב ההליכים (סעיף 7.2(ח) להנחיות). במקרה שבפני, הנאשם ביצע 42 עבירות מס מהותיות לפי חוק מס ערך מוסף (סעיף 117(ב) לחוק) וכן 8 עבירות מס מהותיות לפי פקודת מס הכנסה (סעיף 220 לפקודה). כמו כן, מדובר בהעלמות מס בהיקף של מיליוני שקלים. לא התרשמתי שבמקרה שבפני החלטתו של היועץ המשפטי לממשלה בעת שהחליט שלא לעכב את ההליכים בתיק, לוקה בחוסר סבירות קיצוני או בעיוות מהותי.

45. לסיכום, הטענה של הגנה מן הצדק שאותה העלה הנאשם, נדחית. כמו כן, נדחית גם טענתו שעל בית המשפט לעשות שימוש ב-"סמכותו הטבועה" ולהורות על "עיכוב ההליכים" בתיק.

המזכירות תשגר העתק ההחלטה לבאי כח הצדדים.

ניתנה היום, כ"ז ניסן תשע"ה, 16 אפריל 2015, בהעדר הצדדים.